

Albin Škrinjar

»SVE JE MOGUĆE ONOME
KOJI VJERUJE« (Mk 9, 23)

Bez ikakve sumnje, pojam vjere spada među temeljne pojmove kršćanstva. Svjedoče nam to obilna literatura o tom pojmu, i katolička i protestantska, te leksikoni, biblijski i teološki. Pred nama je poseban leksikon na njemačkom jeziku upravo o temeljnim teološkim pojmovima.* A još prije no što smo zavirili u literaturu, čitajući njezin glavni izvor. Bibliju, uvjerali smo se u to kako je naše vjerovanje temeljno, osobito u sv. Pavla i sv. Ivana. Od učenika sv. Pavla imamo ovu rečnicu: »Bez vjere nemoguće je omiljeti Bogu, jer onaj koji pristupa Bogu mora vjerovati da postoji i da nagrađuje one koji traže« (Heb 11, 6). Isti Pavlov učenik i sv. Pavao zajedno triput citiraju Božju izreku iz proroka Habakuka da pravednik od vjere živi (Hab 2, 4; Rim 1, 17; Gal 3, 11; Heb 10, 38). I pravo veli St. Virgulin: »Može se reći da je pojam vjere u Habakuka istosmjernan s Pavlovom mišlju, i da u obojice izražava temeljni čovjekov stav pred Bogom, koji se objavljuje te spasenje i obećava i ostvaruje.«

Isus o svemoći vjere

Isus na svoj način uzvisuje vjeru njezinom svemoći. Iznenađuje nas njegova tvrdnja da je sve moguće onome koji vjeruje (Mk 9, 23). Molio ga je neki Židov za svog sina, opsjednutog od nečistoga duha, padavičara najtežeg oblika. Slabo ga je molio riječima: »Ako što možeš, pomoz nam, smiluj nam se!« Nato će Isus: »Ako što možeš? Sve je moguće ono-

* H. FRIES, *Handbuch theologischer Grundbegriffe*: M. SECKLER, *Glaube*, I, Kösel Verlag 1962, Str. 528—548.

2 ST. VIRGULIN, *La »emünä in Abacuc 2, 4b»*, u *Divus Thomas* 1969, 97.

me koji vjeruje« (r. 22 sL). Ističe Isus svemoć molitve. Ali evo nas u mučnoj poteškoći! Molitva svemoguća, a toliko puta neuslišana! Isus kao da ne razumije naše teškoće. U istom odsjeku o dječaku padavičaru, ali u Mateja, navode se ove Isusove riječi: »Zaista, kažem vam, ako imadnete vjere koliko je zrno gorušičino, te reknete ovoj gori: 'Premjesti se odavde onamo', premjestit će se, i ništa vam neće biti nemoguće (Mt 17, 20; usp. 21, 22). Kako odvažna tvrdnja, kako svečana! »Zaista, kažem vam!«

Ipak mi smo više puta, kako nam se čini, imali vjere više no što je gorušičino zrno, i molili nešto kudikamo manje od premještanja brda, a ostali smo, rekli bismo, neuslišani. Osjetljivo težak problem, a Isus kao da ga ne osjeća. Bar ga ne rješava na licu mjesta, izričnim riječima. Pita se G. Bornkamm da li se uopće može riješiti.* Ipak nastoji ga nekako riješiti prizivom na Providnost Božju. Tako smo ga i mi uvijek rješavali. Svemoć molitve postoji, no Providnost Božja nužno čini iznimke. Znamo kako se Isus molio na Maslinskoj gori, kako se mi molimo u Očenašu. Bog nas uslišava, osim ako ga molimo nešto što se protivi planovima njegove Providnosti. Recimo još bolje! Bog nas uvijek uslišava, ali koji put drukčije no što mi očekujemo. I Isus je bio uslišan na Maslinskoj gori. Usp. Heb 5, 7: »I bio je uslišan zbog strahopoštovanja.« Prema planovima Božje Providnosti morao je on trpjeti i umrijeti, kao naš Spasitelj, naj-sramtonijom i najstrašnijom smrću na križu, i tako sebi zaslužiti najveću slavu (Fil 2, 5 – 11).

Problem o svemogućoj molitvi neki rješavaju pozivajući se na posebnu karizmu, koja se latinski naziva *jides miraculorum*. Bog tom karizmom stvara u molitelju neporečnu sigurnost da će mu biti ono što molili, bilo to i veliko čudo. Ali u navedenim Isusovim riječima kao da Isus ima na pameti naše svagdanje molitve bez posebne karizme. Zar je on ocu onog dječaka padavičara ponudio *jidem miraculorum*? Ništa to ne nagoviješta. Još će netko prigovoriti da bi bilo neumjesno pred onim nevoljnicima načeti raspravu o karizmama. Spominjao je i Pavao premještanje brda, ali u zgodnoj, poželjnoj i potrebnoj diskusiji o karizmama, kad je razlikovao njihove različite vrste, označivao njihovu relativnu vrijednost (1 Kor 13, 1–3). Što dakle? Čini se da je Isus s obične, nekarizmatične molitve hotimično i razložno prešao na karizmatične. Znao je on kako naše obične molitve nerijetko stvaraju čudesa, napose u duhovnom životu, čiji čudesni karakter mi ne vidimo svojim naravnim očima zemaljskog života. Idtio je naglasiti da mi u svojim molitvama ne smijemo stavljati granica Božjoj svemoći, njegovoj ljubavi prema nama, spremnosti da nam pomogne. Sigurno, njegova je ljubav prema nama beskrajna, nadvisuje našu spoznajnu moć.

* G. BORNKAMM, *Jesus von Nazareth*, Kohlhammer Verlag 1968, 125.

Kršćansko i stoička pouzdanje u Providnost Božju

Prelazeći na pouzdanje koje Boga potiče da usliši naše molitve, G. Bornkamm nas podsjeća na stoike. Veli da su se oni odlično razumjeli u Providnost (o. c. 119). Ali kako razumjeti to da drugi povjesničar uočava kako je prava prosna molitva stolcima bila nemoguća.* Kome da se moli stoik panteist, osobito ako je njegov panteizam nejasan, nesiguran? Jupiteru, veli Seneka, može se dati ime *fatum*, može i *Promisao*, Ili *priroda*, ili *svijet*.[^] Pred takvim svojim bogom kako da se stoik moli, kako da svoju molitvu smatra svemogućom? On osobnog, transcendentnog, svemogućeg Boga ne poznaje. Kažu stolci da bog u nama stanuje. Ali je jasno što oni time razumijevaju. Bog u nama to je za njih naš razum, naša savjest.['] Kad se stoik moli takvom bogu, on se zapravo moli samom sebi, moli se svom razumu, koji je dio duše svemira. I još nas Seneka zbunjuje kad tvrdi da ne znamo zapravo što je svemir.^{''}

Težak problem za stoika jest problem zla. On zanosno promatra nebrojena dobra koja prima od svemira, od čitavog ljudskog društva. Ali nema se kome obratiti u svojim posebnim željama, u svojim mukama. Unatoč tomu on je sretan. Kakav je ideal pravog stoika? On je bolestan a sretan, ugrožavan a sretan, prognanik a sretan, bez priznanja i časti a sretan.* Kako to? On je uvjeren da sve zlo što nas muči jest na spasenje svijeta (Marko Aurelije 5, 8). Car filozof Marko Aurelije klikće svakoj nevolji koja ga pogađa: *se ezetum* (»baš sam tebe tražio«) 7, 68, 3. Tako je on sam sebe usrećivao. Autosugestijom! Seneka je otklanjao molitvu, utjecao se sugestiji: »Čemu molitve? Sam sebe učini sretnim« (*Ep.* 31, 5).

Uza sve to moramo priznati da su se stolci odlično razumjeli u hvaljenje svoga boga, u zahvaljivanje. Ganutljivo je kako je to hvaljenje sva sreća za Epikteta starca, bolesnika (I, 16, 15. 20). Od Epikteta imamo divnu paralelu molitvi sv. Ignacija L. *Sume, Domine et suscipel* (Uzmi, Gospodine, i primi!) (II, 16, 42); drugu sličnu cinika Demetrlja Iz prvog stoljeća naše ere citira Seneka u *De providentia* 5, 5. I unatoč tome što nas stolci takvom molitvom zadivljuju, ipak prave prosne molitve u njih nema. Istina je da se u poganskom grčko-rimskom svijetu etika Mlade Stoe najviše uzdigla. Zahtijevala je od čovjeka velika junaštva, ali se obični ljudi nisu na to obazirali. Stoga je stoicizam bio osuđen da u tadašnjem svijetu iščezne. Vrlo uvažen u prvom stoljeću, počeo je iščezavati u drugom, iščeznuo je u trećem. NI gnostici ni drugi nisu postali svemogući obožavanjem prirode.[']

['] H. GREEVEN, *Das Gebet auf ^iechischem Sprachboden, u IhWbNT* II, 77 6 – 782, citat 779, 46 sl.

[^] SENEKA, *Nat. quaest.* 2, 45, 2 sl.

• EPIKTET, *Diss.* I, 14, 12-15; MARKO AURELIJE, 3, 3, 6; 3, 2; 5, 27, 1 itd.

['] SENEKA, *Nat. quaest.* 7, 30, 4.

⁸ EPIKTET, *Diss.* II, 19, 24.

[»] O Epiktetu, glavnom zastupniku Mlade Stoe M. SPANNEUT, *RAG* V. 599 – 681, osobito 631 sl.

*Je U Isus onaj koji vjeruje
i biva svemoguć svojom vjerom?*

Činilo se neprihvatljivo tumačiti Isusove riječi u Mk 9, 23 o njegovoj vjeri, dok se smatralo da je zemaljski Isus uživao blaženo gledanje Boga, ili ako ne blaženo, a ono bar neposredno, makar bez blaženstva. Gledajući Boga, znao je sve, nije mogao vjerovati. Blaženo gledanje neki smatraju sasvim nevjerovatnim, osobito kad znamo koliko je Isus trpio ne samo u Getsemaniju i na Golgoti već kroz čitav svoj život. Usp. Lk 12, 50: »Ali, krstom mi se krstiti, i kakve li muke za me dok se to ne izvrši.« J. Galot D1, profesor na Gregoriani u Rimu, ne dopušta u zemaljskom Isusu neposredno gledanje Boga; smatra da se to ne može dokazati ni iz Biblije, ni iz tradicije, ni dogmatskim dokazom. Ipak ni njemu ne pada na um da je zemaljski Isus vjerovao."

U novije vrijeme dopuštaju to ne samo protestanti nego i neki katolici, npr. R. Pesch**, Hans Urs v. Balthasar*^, W. Thiising*^. Za Isusovu vjeru Thiising kao dokaz izričito citira Markovo Evanđelje (9, 23) i Poslanicu Hebrejima (12, 2), uvjeren da i iz drugih Pavlovih pisama može isto zaključiti. Konačan mu je zaključak da je *topos o* Isusu, kao o onom koji vjeruje, možda najmarkantnija riječ za utemeljenje kristološko-soteriološkog *eis ton theon* u zemaljskom Isusovu životu (226).

Da vidimo, dakle, čija je vjera svemoguća prema Mk 9, 23. Je li to vjera nekog čovjeka koji vjeruje, ili Isusova? Otac dječaka padavičara evidentno je shvatio da Isus traži pomoć njegovoj vjeri, a ne da tvrdi svoju. Paralelni tekst Mt 21, 21 o premještanju brda vjeru čovjeka kao molitelja bez sumnje izražava vjerom svemogućega. Općenito pri Isusovim čudesnim ozdravljenjima vjera se zahtijeva, očituju je ljudi, ne Isus. Nigdje se inače, u Evanđelju ili drugdje, Isus ne smatra svemogućim na temelju svoje vjere, njegova nadnaravna moć temelji se na njemu kao na Sinu Božjem, kao na Mesiji ili proroku. Ne svojom vjerom, već »prstom Božjim« Isus izgoni đavle (Lk 11, 20). Ima, doduše, primjera gdje se Isus moli Ocu prije čuda (Mk 7, 34; Iv 11, 41). Ipak on se malokad tako moli. Obično se pretpostavlja da mu je uslišenje uvijek, a priori, na raspolaganju (Iv 11, 22. 42). Njegova je molitva u tim slučajevima znak jntimnog i stalnog sjedinjenja s voljom Božjom. Kad se moli prije čuda, želi pokazati kako je njegov čin čin Božji, čin Sina Božjega, u božanskom sjedinjenju s voljom Očevom (Iv 5, 19–21). Ja iz navedenih tekstova,

" J. GALOT, *Chi sei tu, o Cristo?* (prijevod s franc), Firenze 1977, str. 248 – 251 »Gesù e la fede«.

" R. PESCH, *Jesus, ein freier Mann*, u *Concilium* 1974, 3, 182–188; isti. *Das Markusevangelium*, Herder 1977, drugi dio 92 si.

12 HANS URS V. BALTHASAR, *Sponsa Verbi*, Einsiedeln 1961, *Glaube Jesu* 53–73,

" W. THUESING, *Jesus als der Glaubende*, u K. RAHNER-W. THUESING, *Christologie – systematisch und exegetisch, Quaest. disp.* 55 (1972) 211–226.

osobito iz Mk 9, 23, nikako ne mogu razabrati da je Isus vjerovao, pa bilo nekim gotovo samo po sebi razumljivo to da je u Mk 9, 23 Isus onaj koji vjeruje i koji je zato svemoguć.

Zanimljivo je kako protestant J. Schniewind, doduše, tumači Mk 9, 23 o Isusovoj vjeri, ali ipak oprezno primjećuje: »Budući da je vjera Si-na Jedinoga drukčija od naše, uz NZ o Isusovoj se vjeri govori samo aludirajući, sa strahopoštovanjem«. Ne valja se o toj vjeri izražavati od-više samosvjesno.

Drugi tekst kojemu je predmet Isusova vjera bio bi tobože Hebr 12, 2. Tu čitamo da je Isus početnik (*archegés*) i dovršitelj (*teleiotes*) naše vjere. Obadvije grčke imenice označuju eficientne, a ne egzemplarne uzroke. Bogočovjek svojom milošću u nama stvara i dovršuje vjeru. Točno je da se u recima 2 i 3 izričito govori o Isusovu primjeru. Razlog je tomu što sveti pisac s vjere prelazi na njezine čudoredne konsekvencije, kod Isusa na njegovu poslušnost do smrti na križu. Ta spasiteljska poslušnost po sebi, sensu stricto, nije vjera. Ali pozor! Autor poslanice u 11,1 kao da nam želi dati definiciju vjere. Mramo se za to pozanimati. Ali ne previše.

Mnogo je literature o Heb 11,1. Mnogo je crnila isteklo o toj »definiciji«. Mi se ovdje ne možemo gubiti u beskrajnoj literaturi. Nešto ipak moramo reći. Najprije to da u tom retku nemamo prave definicije vjere, nego samo njezin opis. Ne kaže nam se što je vjera u sebi, nego što mi od nje imamo. Vjera je nama *hypostasis*, *jamstvo* za ono čemu se nadamo. Tako je preveo Rupčić u svojem prijevodu. Kažu bibličari da vjerom imamo već nešto od onoga čemu se nadamo, kao prema teologiji sv. Ivana *vitam aeternam anticipatam*, anticipirani vječni život. Da to imamo, to su Duda i Fućak izrazili imenicom *Imanje* (za grčko *hypostasis*): imamo »neko **imanje** onoga čemu se nadamo«. Prema drugom dijelu retka 11, 1, vjerom se postiže *elenchos*, *dokaz* »za one stvarnosti kojih ne vidimo«. Prijevod je to Rupčićev. Duda i Fućak imaju *osvjedočenje*. Zapravo *elenchos* nikada ne znači subjektivno osvjedočenje. No autor je sigurno imao na pameti da se subjektivno osvjedočenje rada iz objektivnih dokaza. Zato je mogao tako prevesti.

Kako god mi preveli pojedine riječi u Heb 11, 1, vjera je svetom autoru bila nepobitno nešto razumsko. Zar nešto razumsko nije izraženo riječima »vjerom doznajemo« (r. 3), a isto tako i riječima *hypstasis* i *elenchos*, pogotovu tvrdnjom da moramo »vjerovati da postoji Bog i nagrađuje one koji ga traže« (r. 6)? U našoj raspravi o Isusovoj vjeri pitanje je da li je takvu razumsku vjeru mogao imati Isus. Već smo odgovorili da, kao Bogočovjek, nije imao vjeru, nego znanje. Od tog našeg uvjerenja ništa nas u Heb ne odvraća, a mnogo nas toga utvrđuje.*^

* J. SCHNIEWIND, *Das Evangelium nach Markus* (NTD I), Berlin 1958, 130.
»5 Usp. SPICQ, *Eplre aux Hébreux*, Paris 1953, 336–339; G. DELLING, *archegos*, *ThWbNT* I, 485 sl: previse urgira ideju o Isusu kao o praliku vjero, u smislu vjernosti i pouzdanja.

*Novozavjetni izraz »vjera Isusa Krista,
Sina Božjega«*

Ipak, zar nas ne odvrćaju sveti pisci NZ koji dosta često spominju vjeru Isusovu? Osobito se Pavao često služi tim izrazom (Rim 3, 22.26; Gal 2, 16ab. 20; 3, 22; Ef 3, 12; Fil 3, 9). Dodajmo tome još Jak 2, 1; Otk 14, 12; usp. 2, 13! Čini se da bi zaključak u svim navedenim tekstovima lako mogao biti: genitiv je subjektivan, *Isus vjeruje*. No gramatika svuda dopušta prijevod *vjera u Isusa*,^{^^} egzegeza ga dapače traži. Tako su npr. svuda preveli: Novi engleski prijevod (NEB), u nas Rupčić. Drugi variraju, npr. engleski RSV, u nas Duda-Fučak. Važan je razlog protiv shvaćanja Isusove vjere činjenica da Isus u NZ nigdje ne govori o svojoj vjeri. Nikad nije rekao čudesno izliječenom bolesniku: »Moja te je vjera ozdravila«. Ženi koja je болоvala od krvarenja rekao je: »Tvoja te je vjera spasila« (Mt 9, 22 par.); isto tako i grešnici u kući farizeja Simona (Lk 7, 50). Isus je pokazivao zabrinutost za vjeru onih koji su tražili pomoć od njega, npr. Mt 9, 29.

Egzegeti i teolozi koji su u naše vrijeme za izraz i za pojam *vjere Isusove*, kažu sebi u obranu da se time potpuno čuva Isusovo čovječstvo ("W. Thiising, o. c. 225). No da li se isto tako čuva i Isusovo božanstvo, ili se možda ostavlja u maglovitoj pozadini? U vjeroispovijesti Prvog carigradskog crkvenog sabora najprije se definira da je Isus pravi Bog, zatim da je pravi čovjek, a božanstvo se Isusovo mnogim riječima ističe (D. Sch. 150). To recitiramo u vjerovanju nedjeljom i na svetkovine. U naše vrijeme dalje tvrdi da se Isusov singularitet, jamačno čovječji, najbolje ističe vjerom Isusovom. A da li se dovoljno ističe Bogočovjekov singularitet?

*Novozavjetni izraz »vjerovati
u Isusa Krista«*

Izraz vjerovati u Isusa Krista u NZ prije svega jest Ivanov (Iv 1, 12; 2, 11.23; 3, 16.18 bis. 36; 4, 39 itd.; 1 Iv 3, 23; 5, 10. 13.) U Iv 14, 1 veli Isus apostolima: »Vjerujete u Boga; i u mene vjerujte.« Isus se tim riječima visoko diže u božansku sferu. U sinoptika taj se izraz sa sigurnošću čita samo u Mt 18, 6, ne sigurno u Mk 9, 42, jer ga nema u važnim rukopisima. U drugim knjigama NZ čita se dosta često, kod Pavla u Rim 10, 14; Gal 2, 16; Fil 1, 29. To što ga u sinoptika sa sigurnošću nalazimo tek jedanput ne znači da u njihovo vrijeme nije bio u običaju. Pavao ga je upotrijebio triput, pišući različitim Crkvama. Značenje mu u NZ ne može biti drukčije nego da je Isus prorok, da je Krist, Sin Božji (Iv 11, 27; 1 Iv 5, 1.5). Znati to, smatralo se temeljnim. Posvjedočio je to i Isus vrlo svečano kod Cezareje Filipove (Mt 16). Veliko vijeće, koje

>6 F.-M. ABEL, *Gramm.* § 44c; W. BAUER, *Wh* 1315.

će Isusa osuditi na smrt, htjelo je iz Isusovih usta čuti za koga se on izdaje. Čitajući Evandjelje, primjećujemo zanimanje Židova da li Isus jest, može li biti prorok (Mt 14, 5; 16, 14; Lk 7, 39). Takvo je bilo zanimanje za Ivana Krstitelja (Iv 1, 19—25). Možemo se, doduše, oduševiti za čovjeka, povjeravati mu se a da nas ne zanimaju njegove službene funkcije, njegovo dostojanstvo. Dosta nam je ako se uvjerimo u njegove čudoredne vrline. No ako se o nekome pronio glas da je prorok, Božji poslanik, od Boga poslan da nam bude učitelj i nosilac Božje objave, moramo to uzeti u obzir, da bi naša vjera u Sina Božjega bila čvrsta, nepokolebljiva.

Zidovi su ispovijedali vjeru u Boga, tako i prvi kršćani početka dok im objava o Kristu kao o Sinu Božjemu nije bila posve jasna. Onda je nestalo teškoće protiv vjerovanja u Isusa Krista. Dakako, oni koji u naše vrijeme ne vjeruju da je Isus bio transcendentno biće (Bultmann, Bornkamm), nego tvrde da je u svojoj biti samo čovjek iz Nazareta, njima »vjerovati u Krista« neće biti zakonita formula. Kažu da se svi navedeni tekstovi o vjerovanju u Isusa Krista ne tiču povijesnog Isusa, već su tvorina kerigme prve Crkve. No ako vjerujemo u Isusa kao Krista i Sina Božjega, bit će nam o tome draže i potrebnije čuti ili čitati od onoga što nam o Isusu pišu zastupnici njegove »vjere«.

Isus, razumije se, nije imao vjere, nego je imao svijest i znanje da je Sin Božji. Vjera u Sina Božjega nije bila njegova krepost, a budući da nije htio poučavati ljude o kreposti koje sam nije imao, tražio je od svojih slušatelja vjeru u Boga." Tu je vjeru imao sam u punini. Ali čitajmo samo o njegovim čudesnim ozdravljenjima! Zar se tu ne pretpostavlja vjera baš u Isusa kao čudotvorca? Prigovorit će nam netko da moderni nevjerni svijet najlakše možemo privući k vjeri ako mu govorimo što više o Isusu kao o čovjeku. Dao Bog! Ali nisu svi današnji ljudi nevjerni moderni svijet. Govoreći o Isusu kao o čovjeku, moramo se ipak čuvati da Isusa ne smanjimo kao čovjeka. Bogonadahnute su riječi o Isusu da je bio poput nas iskušavan svime osim grijehom (Heb 4, 15). Ipak ne stoji da Isusu smijemo pripisati sve ljudske slabosti osim grijeha. Bit slab intelekt nije u sebi grijeh. Ali bi bilo ludo reći za Isusa da je bio slab intelekt.*^ »Liberalna« njemačka škola (A. v. Harnack, H. J. Holtzmann i dr.) nisu priznavali da je Isus više od čovjeka. Ipak su mu priznavali da je bio prorok, karizmatik. Valja znati da pristaše teorije o Isusovoj »vjeri«, o Isusu kao »vjerniku«, koji su predmet ovog članka, vole, doduše, propovijedati i pisati o Isusu kao o čovjeku, ali ga kao čovjeka ne umanjuju, nego ga, naprotiv, upravo veličaju, bar katolici, osobito Hans Urs von Balthasar.

* Tako HANS URS v. BALTHASAR, *Sponsa Verbi* 54 sL 64 sL

CH. GUIGNEBERT pruža mnogo primjera za to kako ljudi koji ne vjeruju u božanstvo Isusovo, umiju umanjivati Isusa i kao čovjeka: *Jesus*, Paris 1933, 488—493 itd.

Molitva — poprište i izvor vjere

Među teolozima koje je zanimala misao o vjeri Isusovoj čuje se i čita izraz *Gehetsglaube*, molitva u kojoj će vjera uzeti maha. O toj vjeri pisao je R. Bultmann već dosta rano." Nedavno su o tome pisali npr. G. Bornkamm[^], W. Thiising.^{^*} Bultmann je došao do zaključka da je potpuno promašeno ako se raspravlja o Isusovu molitvenom životu, i, još gore, da se, s povijesnog stanovišta, nema nikakva prava Isusa nazvati najsilnijim moliteljem ljudske povijesti (o. c. 158 si.). Nevjerojatno! Već smo mi u sinoptika čitali vrlo mnogo Isusovih riječi i govora o molitvi. Nemoguće da Isus nije tako naučavao iz vlastite prakse. Točno je da je Isus propovijedao gotovo samo o prosoj molitvi, i da molitva Bogočovjeka ne može biti u svemu kao naša.

Isus je bez sumnje smatrao da je molitva zamašna zadaća ljudskog života, kao što je i vjera naša životna zadaća. Pita se kakav je stav Isus zauzeo prema Bogu na temelju svoje molitve. Prema mišljenju pristaša teorije o vjeri Isusovoj, zauzeo je stav bezuvjetnog, neograničenog pouzdanja u Boga. *Pistis* u grčkom jeziku može stvarno značiti i *pouzdanje*, ali njezin pravi smisao u NZ nije samo pouzdanje, napose kad se radi o spasonosnoj vjeri u Isusa, kad vjerujemo da je on Gospodin, da je Sin Božji i nosilac objave Božje, što temeljno vjerujemo svojim razumom. I u Boga tako vjerujemo. I u pojedinim manje važnim vjerskim istinama ima uvijek neki intelektualni element, premda mora nužno slijediti čin volje, ljubav i posluh. Isusu je znanje eminentno nadomještalo vjeru.

Grčka riječ *pistis* može značiti i *vjernost*. Isus je bio i vjeran svojem Ocu nebeskom, junački vjeran svojem zvanju i poslanju do smrti na križu. U svojoj vjernosti Isus nije samo vjerovao, nego je i znao i htio. Ali dosta o tome!

Na početku ovoga članka točno se i umjesno govorilo o ozdravljenju opsjednutog dječaka padavičara. Budući da je u toj perikopi riječ i o molitvi, nužno se sada moramo tome vratiti (Mk 9, 14—29 par.). Pitali su učenici Isusa kako oni nisu bili kadri izliječiti dječaka. Isus im odgovori: »Ovaj se (đavolski) rod ničim drugim ne može izagnati osim molitvom« (r. 29). Dakle Isus se molio. Zar je tek tada mogao istjerati đavla? To je bilo tumačenje znamenitog Židova M. Bubera. Nemoguće je, mislio je Buber, drukčije tumačiti čudesno ozdravljenje dječakovo, prema tekstu, nego svemogućom Isusovom vjerom i molitvom.^{^^} Ali u tom odlomku ja ne čitam ništa o tome da se Isus molio. Nigdje Isus ne kaže

[^] R. BULTMANN, *Jesus, Gebetsglaube* 151—159.

^{^*} G. BORNKAMM, o. c., *Glaube und Gebet* 119—126.

" W. THUESING, o. c., *Der Gebetsglaube Jesu nach Mk 9, 23*, str. 213 sl., 216 sl.

« Chira HANS URS v. BALHASAR, o. c. 55. Otira za isto mišljenje i H. Schliera, još protestanta, b. 1.

da mu je zbog molitve sve moguće. Thiising ipak misli da je Isusova molitva postigla čudo. On tako tumači i paralelni tekst o premještanju brda (Mt 21, 18–22). Premještanje brda Isus evidentno obećava vjeri svojih učenika. On to povezuje sa svojim čudom: prokleo je smokvu, molio se, i ona je umah usahnula. Thiising iz toga naslućuje i kristološko značenje premještanja brda, koje je, navodno, bilo jasnije izraženo u starijoj redakciji Matejeva Evandelja. No za nas je mjerodavna kanonska redakcija; ona je bogonadahnutu.

Ako tekst nije kristološki, veli Thusing, on nas vodi u apsurdnost. Prema mojem mišljenju, vodio bi nas u apsurdnost kad bi iz njega slijedilo da će u Isusovoj religiji premještanje brda biti u običaju, kad god bi se nekome prohtjelo za to moliti. Apsurdno je pomisliti da je Isus to obećao.

Zaključak

Pozabavili smo se sentencijom nekih modernih teologa da je Isus, premda Bogočovjek, mogao nešto vjerovati kao i mi obični smrtnici. Ta sentencija nije ne znam kako raširena. Hans Urs v. Balthasar oduševio se za nju, ali ne tako da joj bezuvjetno daje građansko pravo u Crkvi. To ne bi ni dolikovalo, veli, pred važnom kršćanskom predajom i pred njezinim specifično novozavjetnim pojmom vjere. Htio je samo probuditi osjećaj za novo promatranje (o. c. 58). Sjetimo se protestanata J. Schniewinda koji nam je slično preporučio da o Isusovoj vjeri zborimo oprezno.

Toga smo se i mi držali i stoga upozorili na teškée u Novom Zavjetu i tisućljetnoj tradiciji. Doduše, izraz *vjera u Isusa, Krista i Sina Božjega* nije rijedak u NZ, ali se bez teškoće može razumjeti kao *vjera u Isusa* ili *vjera o Isusu*. No predmet te vjere nisu, kao prema nekoj novoj sentenciji, moralne Isusove kreposti, već njegovo dostojanstvo kao Krista, Sina Božjega. Toga su prepuni Ivanovi i Pavlovi spisi, a izrazili su to i sinoptici. Vjera u takvoga Krista mnogostrano se veliča u NZ. Od te vjere mi živimo. Tko ispovijeda da je Isus Sin Božji, Bog ostaje u njemu i on u Bogu (1 Iv 4,15), od Boga je rođen (5, 1), on pobjeđuje svijet (5, 5), ima svjedočanstvo Božje u sebi (5, 10) itd. Ali da o tome stanemo govoriti svijetu, svijet bi nam smjesta okrenuo leđa. Šta onda? Da rekne-mo svijetu što više o Isusu kao čovjeku? Možemo kad dođemo u dodir sa svijetom. Nek zavoli Isusa bar kao čovjeka! Tako ga je zavolio Indijac Gandhi. Ali kad smo u svojoj integralnoj vjeri kao u svetinji nad svetinjama, nek naše riječi o Isusu budu nadasve kao riječi svetih pisaca NZ!

Ako točno tako vjerujemo, sve će nam biti moguće. Bit ćemo jedno s Isusom. On će nam staviti na raspolaganje svoju svemoć, osim onda kad se to protivi spasonosnim planovima njegove Providnosti, kad se protivi njegovoj ljubavi prema nama.

.ALLES IST MÖGLICH DEM GLAUBENDEN« (Mk 9, 23)

Zusammenfassung

Dass Jesus gewisse Glaubensartikel mit seinem menschlichen Verstand nicht erreichte und sie deshalb glauben musste, diese moderne Meinung gefällt jenen die Jesum möglichst — die Sünde ausgenommen — uns gleichsetzen wollen und uns empfehlen, vorerst von dem Menschen Jesus zu reden. Aber dagegen erheben sich ernste Bedenken. Jesus selbst hat nie seinen Glauben erwähnt. Die Tradition vermied ebenfalls solche Sprache. Der häufige Ausdruck des NT »Glaube Jesu Christi, des Sohnes Gottes« wurde durchgehends als Glaube an Jesum verstanden. Selbst die Synoptiker setzen voraus, dass er sich seiner Gottessohnschaft bewusst war. Der ebenfalls häufige Ausdruck »glauben an Jesus« besagt im NT glauben, dass er Christus, der Sohn Gottes ist. Auch der Glaube, den Jesus als Wundertäter fordert, ist solcher Glaube an die Person Jesu. Es ist wahr, dass nur eine synoptische Stelle sicher den Glauben an Jesus erwähnt (Mt 18, 6), aber das Vorkommen des Ausdrucks in drei paulinischen Briefen beweist, dass er früh weithin bekannt war.

Der Gebetsglaube Jesu (vgl. Mk 9, 29) muss in demselben Sinne verstanden werden. Nie sagt Jesus einem Geheilten: »Mein Gebet hat dich geheilt.« Ganz anders die jüdischen Wundertäter (Billerbeck II, 441). Nach all dem geht es, meine ich, kaum an, vom Glauben Jesu zu reden, oder gar ihn hervorzuheben. Den Grund seiner Allmacht eigenem Glauben zuzuschreiben war Jesu Christo fremd.